

DREPT

DOMENIUL DREPTULUI PRIVAT, NECERCETAT ÎNCĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Eugenia COJOCARI

A studia un domeniu, o instituție fie a o studia istoricește în trecut, fie a o studia în comparație cu instituțiile similare din alte țări, este a ne reduce la un studiu care poate să aibă o oarecare însemnătate practică. Deși, în Republica Moldova este cunoscută divizarea dreptului în drept public și drept privat, sunt puține cercetările științifice consacrate acestei probleme. Explicația este cunoscută și simplă: dreptul privat în Republica Moldova este tânăr, a fost legiferat abia în 1991 prin Legea cu privire la proprietate, care este deja abrogată la momentul actual, însă preluată de unele reglementări constituționale. Practic dreptului privat îi sunt consacrate puține reglementări în Republica Moldova.

Se cunoaște că apariția dreptului este recunoscută încă din antichitate. Astfel, principiile fundamentale ale dreptului sunt transmise de către Ulpian: „*Juris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere suum cuique tribuere*” (principiile dreptului sunt acestea: a trăi în mod onorabil, a nu vătăma pe altul, a da fiecăruia ce este al său). În acest text, dreptul se confundă cu morala. Tot astfel și una din primele definiții ale dreptului, transmisă de Celsus, se face referire la morala: „*Jus est ars boni et aequi*” (dreptul este arta binelui și a echitabilului). În acea perioadă, dreptul avea ca scop realizarea binelui moral, azi însă ne sunt prezentate definiții mai complexe ale noțiunii de drept [1, 9]. În decursul timpului, diverși teoreticieni ai dreptului au încercat să găsească alte criterii de delimitare a celor două tipuri, dar fără a avea rezultate satisfăcătoare. Astfel, cercetătorii au încercat să delimiteze cele două tipuri de drept în funcție de subiectul la care se aplică o normă juridică: acest criteriu nu permite o delimitare precisă și fără confuzii, deoarece de cele mai multe ori subiectul poate să se intercaleze, iar cel mai bun exemplu este proprietatea – personală, de stat sau a societății (bun comun). Școala engleză a încercat delimitarea celor două tipuri pe baza unei delimitări a drepturilor de care se poate bucura individul: drepturi absolute sau drepturi relative. Nici această idee nu are fundamente solide și nu este utilizată. Cum era de așteptat, tot romanii au fost cei care au realizat această împărțire. Potrivit lui Ulpian: „*Publicum ius est quod ad statum rei*” [2, p.89] *sromanae spectat privatum quod ad singulorum utilitatem*” (dreptul public este acela care se referă la organizarea statului roman, iar dreptul privat este acela care se referă la interesele fiecăruia) [3, p.267]. Deși această definiție este criticabilă, deoarece în concepția lui Ulpian existau anumite

norme care dau expresie unor interese generale ale societății alături de alte norme care exprimă interese ale indivizilor (când în realitate toate normele exprimă interese generale) există un criteriu pe baza căruia putem distinge între dreptul public și cel privat, și anume, sfera de reglementare juridică (normele dreptului public reglementează anumite categorii de relații sociale, iar normele dreptului privat reglementează alte categorii sociale). Din definiția lui Ulpian, rezultă unul dintre criteriile împărțirii dreptului – în public și privat. Acesta este interesul general (pentru dreptul public) și interesul personal (în cazul dreptului privat).

În viziunea cercetătorului N.Bobbio, diferența dintre dreptul public și cel privat reiese din faptul că *dreptul privat* poate fi atribuit structurii societății, iar *dreptul public* poate fi atribuit suprastructurii societății. Criteriul utilității sociale a influențat de asemenea diviziunea aceasta. Este utilă o delimitare a domeniului public de cel privat [4, p.269].

Unul dintre cei mai mari teoreticieni romani în domeniu, Paul Negulescu, în Tratatul său de drept administrativ preciza că împărțirea romană este importantă să fie menținută, deoarece:

1. Normele dreptului privat sunt mult mai stabile decât cele ale dreptului public. El își bazează afirmația pe faptul că, în decursul timpului, noțiunile de drept privat nu au cunoscut mari modificări de la romani până în prezent.

2. Calitatea de subiect de drept public diferă de cea reglementată de dreptul privat. Această afirmație face referire la faptul că pentru a putea fi în postura de subiect al dreptului public, persoana în cauză trebuie să aibă capacitate de exercițiu, cu alte cuvinte, în țara noastră, să aibă vârsta majoratului. Unele drepturi ce decurg din noțiunea de drept public necesită și alte condiții suplimentare pentru a fi exercitate: dreptul la vot necesită și cetățenie, etc.

3. Raporturile de drept public sunt caracterizate prin aceea că întotdeauna unul dintre subiecții săi este statul sau o autoritate publică, iar părțile nu se află în poziție de titulare egale de drepturi și obligații. Prin această afirmație, se face distincția și între forma de manifestare a actului de drept public care, bucurându-se de prezumția de legalitate, are caracter obligatoriu și executoriu, fiind în general unilateral. Pe de altă parte, în dreptul privat părțile se află în poziție de titulare egale de drepturi și obligații, pe baza principiului egalității părților în raporturile civile, iar forma de manifestare este cea a consensualismului, părțile implicate căutând să ajungă la un consens în ce privește obligațiile și drepturile ce decurg dintr-un raport juridic, ceea ce presupune bilateralitate.

4. Sub aspectul tehnicii juridice, adică a modului de redactare a conținutului normelor juridice se înregistrează importante distincții după cum norma aparține dreptului public sau privat. În cele două sfere, publică,

respectiv, privată normele diferă radical. Pentru dreptul public ele sunt imperative, rigide, care impun o anumită conduită, pe când pentru dreptul privat ele sunt permissive, flexibile și permit ca părțile să negocieze de comun acord finalitatea acestora [5, p.14].

O altă diferență constă în ordinea spre care tind normele dreptului privat și ordinea spre care tind normele de organizare ale dreptului public. Pe când regulile de conduită ale dreptului privat au nevoie, pentru a determina o ordine a acțiunii, de cunoașterea particulară și de scopurile indivizilor care acționează, regulile de organizare ale dreptului public determină direct o astfel de acțiune concretă. Această diviziune, în public și privat, a dreptului se referă atât la dreptul intern, cât și la dreptul internațional. În esență, dreptul internațional are aceleași caracteristici ca ale dreptului în general, în sensul că emană de la state ca autorități sociale competente să elaboreze reguli de conduită obligatorii, susceptibile de a fi duse la îndeplinire prin constrângere. Diferența de dreptul intern se face în planul tehnicii juridice pentru ca obiectul dreptului internațional îl constituie reglementarea relațiilor dintre un număr mic de societăți organizate în state independente care nu se pot compara cu persoanele fizice și juridice cărora le sunt destinate normele dreptului intern [6, p.18].

În ceea ce privește temeiurile delimitării dreptului în *drept public* și *drept privat*, acestea nu întotdeauna există în diferite țări. În unele demnitarii de stat se fac fără explicații pornind de la anumite necesități, de exemplu, în Republica Moldova această delimitare pentru prima oară a apărut în clasificatorul specializărilor pentru studiile la doctorat. Astfel, aici, se face următoarea clasificare: Drept privat (cu specificarea: civil, familial, procesual civil, notarial, al afacerilor, informațional, internațional privat, dreptul muncii, dreptul protecției sociale). În Codul civil al Republicii Moldova, sunt reglementări privind bunurile în domeniul public și privat (art.296). Unii autori, analizând actele normative din Republica Moldova, au evidențiat și alte momente de reglementare a dreptului privat, astfel D.Pulbere consideră că Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, reglementează trei aspecte principale ale dreptului privat, care determină direct evoluția socială-economică a țării: în primul rând, dreptul de proprietate, structura și garanțiile acestuia; în al doilea rând, drepturile social-economice ale cetățenilor și garanțiile acestora; în al treilea rând, problemele financiare (bugetare). Într-o anumită măsură, ele reflectă corelația dintre drepturile și posibilitățile statului și persoanelor fizice, iar într-un șir de cazuri determină direct rolul economic al statului, posibilitățile și limitele imixiunii acestuia în activitatea economică. În consacarea constituțională a dreptului privat, dreptului de proprietate îi revine un rol esențial. De soluționarea acestei probleme depind nu numai formele juridice de organizare a activității economice, dar și natura sistemului

economic. Garanțiile dreptului de proprietate sunt fundamentale pentru orice stat democratic, care a adoptat relațiile de piață, de aceea acestor garanții li se conferă o importanță constituțională [7, p.14].

Referințe:

1. MOLCUT, E. *Drept privat roman: Note de curs*. București, p.9.
2. POPA, N. *Teoria generală a dreptului*. București, p.89.
3. GEAMANU, Gr. *Drept internațional public*. București, p.267.
4. BOBBIO, N., citat de GEAMANU, Gr. *Drept internațional public*. București, p.269.
5. NEGULESCU, P. *Tratat de drept administrativ*, Vol.I, II, București: Tip.Română Unită. 1930, p.14.
6. MOLCUT, E. *Op.cit.*, București, p.18.
7. PULBERE, D. Consacrarea constituțională a dreptului privat în Republica Moldova. În: *Justiția Constituțională în Republica Moldova*. 2007, nr.3, p.14.